

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Лінгвістичний навчальний музей

©проф. К.М.Тищенко

ЕТЮД ПРО МЕТОД₄

Ілюстрації до курсу основ наукових досліджень

ДВЕРІ ШОСТІ

СЛОВА, ЗВУКИ

МЕТОДИ СЕМАНТИЧНОГО МОВОЗНАВСТВА

Вивчення слова як знака

"Слова... є не більше, як
скорочення,

В ЯКИХ МИ ОХОПЛЮЄМО,
ВІДПОВІДНО ДО ЇХНІХ ЗАГАЛЬНИХ
ВЛАСТИВОСТЕЙ, БАГАТО РІЗНИХ
ЧУТТЕВО СПРИЙМАНИХ
РЕЧЕЙ"

[Енгельс, ДП, 215].

Плани семіозису

Лівий: ЛІНГВІСТИЧНИЙ (ВИРАЖЕННЯ)

Правий: ПРЕДМЕТНИЙ (ЗМІСТ), СЕМАНТИКА

6/
СИГНІФІКА

ПСИХІЧНЕ

АБСТРАКТНЕ

СИГНІФІКАНТ,
ПОЗНАЧЕННЯ
(ДЕСЕМАНТ) –
ФОНОЛОГІЧНЕ
ПОНЯТТЯ ПРО
ЗВУЧАННЯ

0,35''

СИГНІФІКАТ,
ПОЗНАЧЕНЕ
(ДЕСЕМАТ) –
ПОНЯТТЯ ПРО
РІЧ; **ЗНАЧЕННЯ;**
КОНЦЕПТ

ДЕСИГНАНТ –
ПСИХОФОНЕТИЧНИЙ
ОБРАЗ ЗВУЧАННЯ

0,15''

ДЕСИГНАТ –
(уявлення)

ОБРАЗ РЕЧІ,
СЕНС ПСИХІЧНИЙ
(враження)

Рівні узагальнення

ФІЗИЧНЕ

КОНКРЕТНЕ

ДЕНОТАНТ, ІМ'Я
ФІЗИОФОНЕТИЧНИЙ
(РЕАЛЬНИЙ ЗВУКОВИЙ)
ВІДРІЗОК

0,1''

ДЕНОТАТ, РІЧ

РЕФЕРЕНТ, ПРЕДМЕТ
СЕНС ФІЗИЧНИЙ

Умовні позначення

Компоненти лінгвістичного знака:
3-4 за де Сосюром; 6-3-1 за Річардсом-
Огденом-Стерном-Фреге... ("сеmiotичний
трикутник" стоїків); 6-5-3-2-1 за Бальдин-
гером; 6-5-4-3-2-1 за Людскановим

Зв'язки між компонентами лінгвістичного знака:

мовно-асоціативні –
номінація/сигніфікація;

абстрактійні –
концептуалізація/уявлення;

чуттєві –
сприйняття/реалізація,
чуття/вимовляння.

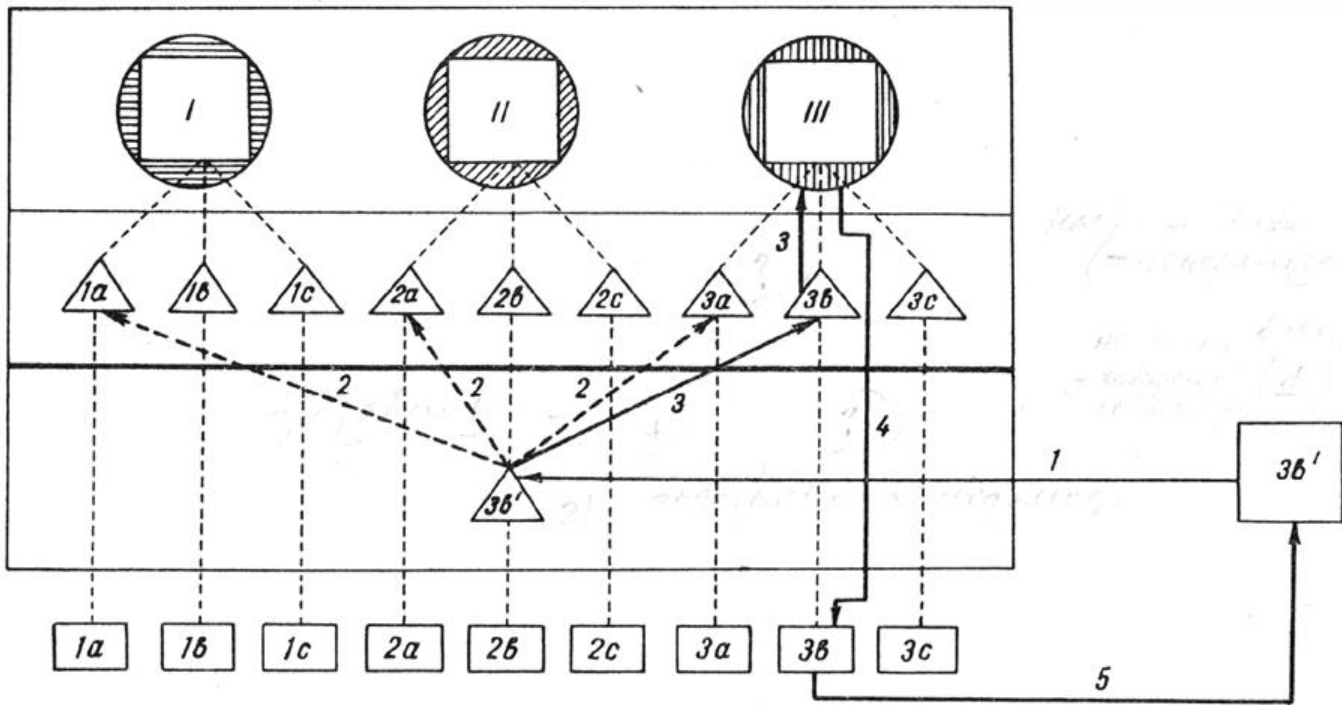
0,1''

Константи Кожевникова-Чистович

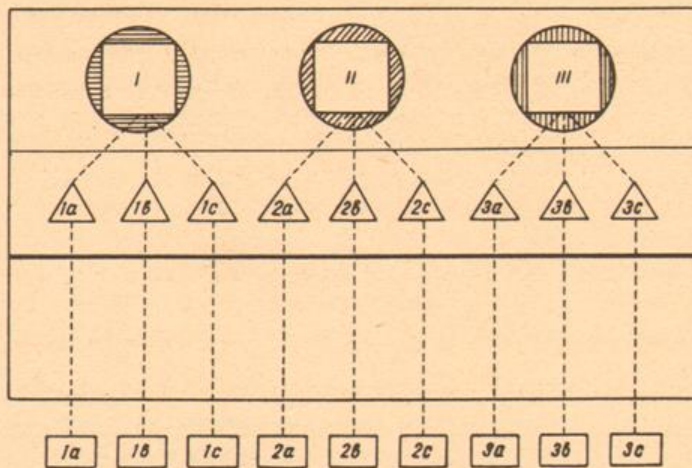
**Лінгвісти-
чний знак
(модель з 6
складників;
білатераль-
на концепція)**

Області дійсності

6/ СИГНІФІКА

Schema 3

О. Людсканов про 6 складників мовного знака

en wir den Prozeß des Verstehens aufstellen – über das Objekt (das Referent über das Zeichen, d. h. logisch oder

(s. Schema 3) ein bestimmtes Referent in Nerven wird dieses Referent als ein oder als ein Komplex solcher Zeichen) widergespiegelt $\triangle 3b'$ (1). Danach bes der Vergleich dieses Zeichens oder den Daten über die Wirklichkeit, die ms kodiert (bildliche Daten) und im gedächtnisses (d. h. dessen, was wir t sind. Nach einer Reihe ergebnisloser aß es $\triangle 3b'$ ähnlich ist (3). Dank der ischen $\triangle 3b'$ und dem entsprechenden

Wortzeichen $\textcircled{\text{III}}$ wird zu diesem übergegangen, und, ausgehend von ihm, wird dank der vorher vorhandenen Beziehung zu dem bekannten Referent $\square 3b$ (4) festgestellt, daß das „neue“ Referent durch das gegebene Wortzeichen bezeichnet wird und einem gegebenen konkreten, schon bekannten Referent ähnlich ist. Dank dessen wird das neue Referent $\square 3b'$ mit dem bekannten $\square 3b$ identifiziert und verstanden (5).

B. Jetzt wollen wir den Prozeß des Verstehens nicht mehr über das Referent, sondern über das Wortzeichen untersuchen (s. Schema 9). Das erkennende Subjekt nimmt ein gegebenes Wortzeichen $\textcircled{\text{III}}$, sagen wir ein Wort auf, das das Referent $\square 3b'$ bezeichnet (d. h. es hört oder liest dieses Wort). Die afferenten Nerven des erkennenden Subjekt spiegeln die materielle, bezeichnende Seite dieses Wortzeichens $\textcircled{\text{III}}$ im operativen Gedächtnis wider (1), und danach beginnt der Vergleich

Alexander Ljudskanov

Aleksandăr Lûdskanov

Da Wikipedia, l'enciclopedia libera.

HABENT SUA FATA
LIBELLI (HOMINIQUE)

Questa voce o sezione sull'argomento insegnanti **non cita alcuna fonte o le fonti presenti sono insufficienti.**

Commento: nessuna fonte, non presente in altre wiki, su google pochi risultati, solo in italiano

Puoi migliorare questa voce aggiungendo citazioni da fonti attendibili secondo le linee guida sull'uso delle fonti.

Aleksandăr Lûdskanov (Sofia, 21 aprile 1926 – 1976) è stato un **traduttore bulgaro**, insegnante di russo e **semiotica**. Ha lavorato a stretto contatto con numerosi matematici e alcuni linguisti. Ha sviluppato la ricerca sulla "**traduzione meccanica**".

Biografia [modifica sorgente]

Aleksandăr Konstantinov Lûdskanov nasce nel 1926 a **Sofia**, in **Bulgaria** il 21 aprile. Suo padre è un diplomatico bulgaro mentre la madre appartiene alla nobile famiglia russa **Ermolov**. Conosce il **bulgaro**, il **francese** e il **russo**. A causa di un'epurazione nel 1944, viene espulso dalla facoltà di giurisprudenza presso l'**Università di Sofia** insieme al professor Torbov di cui è assistente. Inizialmente

Alexander Ludskanov and Natural Translation

The fundamental tenet of the Natural Translation (NT) Hypothesis is that *all* bilinguals can translate. The first person to state that explicitly was the brilliant Bulgarian semiotician Alexander Ludskanov (A.L.) in 1967. He did it in a book in Bulgarian; the literal translation of its title would be *Human and Machine Translation*. He translated the book into French himself in 1969, and what he wrote was this:

Grâce à une certaine intuition et à une certaine habitude, chaque sujet bilingue traduit d'une manière ou d'une autre. Par conséquent, la science de la TO [traduction humaine] n'avait pas

Mensch und Maschine

als Übersetzer

Рис. 5. Фрагмент тематичної лексичної парадигми "меблі"

s1 для од- нієї особи	s2 для сидіння	s3 з твердо- го матеріалу	s4 на ніжках	s5 зі спинкою	s6 з би- льцями
к р і с л о					
с т і л е ц ь					
т а б у р е т					
л а в о ч к а₁					
п у ф					
к о з е т к а					
к а н а п а					
л а в к а					
л а в о ч к а₂					

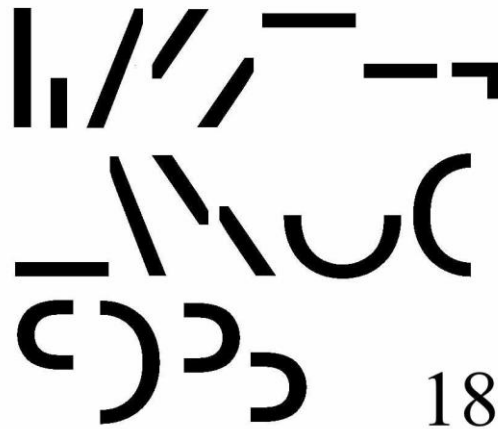
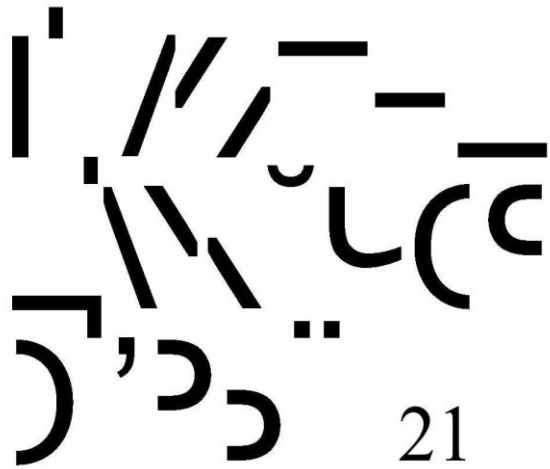
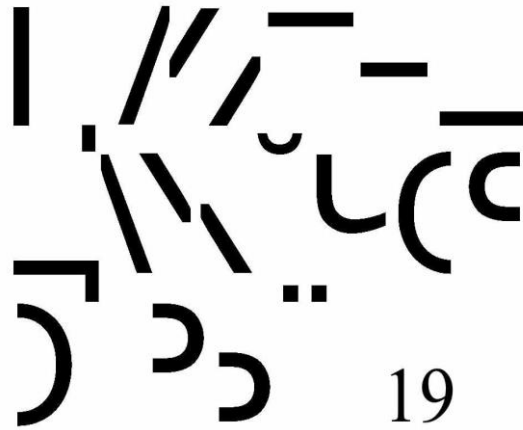
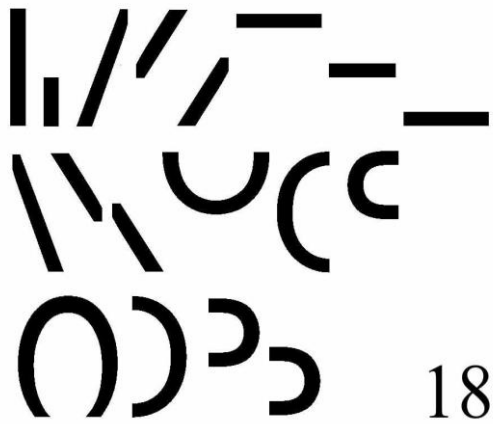
с и н т а к
в и м і р с
волізований
джуваний
тикою" [1

[C29]

семантичн
Різновидом
семантичнс
віртуальне
поле. Це у
віртуальног
кону, яку
слова, пов'
типами від
ноніми, ан

ни/ ціле, рід/ вид, асоціативні пари слів, див. рис. 6, за: [Караулов, 112]. Е

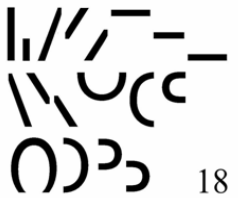
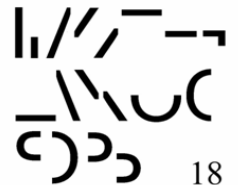
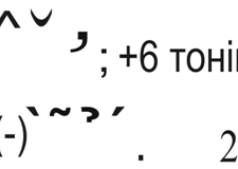
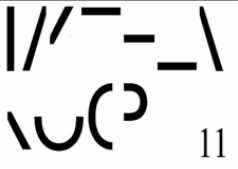

Метод аналізу за семантичними множниками

***Метод аналізу за
диференційними ознаками***

Рис. 28. Розподіл графем поширених систем письма за числом диферентем

Назва письма і число графем	Реєстр його диферентем	Число диферентем у графемах				
		1	2	3	4	5
1. (22) ГРЕЦЬКЕ	 18	Ι	ΓΛΟ ΡΤΧ Ψ	ΑΒΔΘΚ ΝΞΠΥ ΦΩ	ΣΕΜ	—
2. (26) ЛАТИНСЬКЕ	 18	IC	DGJL OPS TVX	ABFHK NQRU YZ	EMW	—
8. (29) Латинське для В'єтнамської	 26	C, I з то- нами	DGLP STVX, O з тонами	BĐHKН QR, YAU O'Ô з тонами	M, ĀÂU' E з тонами	Ê з тонами
9. (13) Латинське для аранта	 11	IC	JLPT	ANKRU	MW	—
10. (34) КИРИЛИЧНЕ для української	 21	IC'	ГЄЗІЛ ОРТУ ХЧЬ	АБВГІ КНПФ ЦЯ	ДЕЖЙ МШЩ Ю	—
11. (33) КИРИЛИЧНЕ для російської	 19	C	ГЗЛО РТУХ ЧЬЭ	АБВИК НПФЦ ЫЪЯ	ДЕЖЙ МШЩ Ю	Ё

Д. Шмандт-Бессерат

Ці фігурки у величезних кількостях знаходять у Дв під час розкопок. Проте досі археологи не могли дійти є думки щодо цих "керамічних предметів невідомого пр чення". Одні вважали їх гральни іграшками, треті – талісманами, сами. Д. Шмандт-Бессерат на пентувала припущення про те, і час були вживані для торговельних форм являли собою символіч і різні числа. Кружальце з витисчало вівцю, таке саме кружальце з паралельними лініями кулька – число 10, а конусовидна фігурка – цифру 1. Дос форми цих фігурок так чи інакше повторюються в і цього слід виходити в дальших міркуваннях (рис. 5).

Що ж до глиняних булл, то вони виконували роль фут партії товару. Отримавши товар, адресат у присутності сві реп'яну кулю і перевіряв відповідність предметів з партії те гурок, які випадали з булли. На якомусь етапі розвитку т фігурки стали виходити з ужитку, замість цього потрібні з на поверхні самих булл. Тепер можна було "прочитати" ві мент, а самі булли вже були не порожніми (у цьому відпала нішими: замість череп'яних куль з'явилися зручні плескати г же виглядати сполучна ланка між ліпними фігурками і піз шумерського ієрогліфічного письма [ИП].

Принципово важливою обставиною є те, що цей "скуль письма *триває неймовірно довго*, адже фігурки трапляютьс рах від IX тис. до н. е.(!). Це означає, що в жодному іншо такого поважного і надійно засвідченого *кореня* свого поход

**Ліпні фігурки –
етап розвитку
шумерського письма**

6 / СИГНІФІКА Історичні концепції

Рис. 5. Глиняні фігурки і булла з Месопотамії – попередниці письма

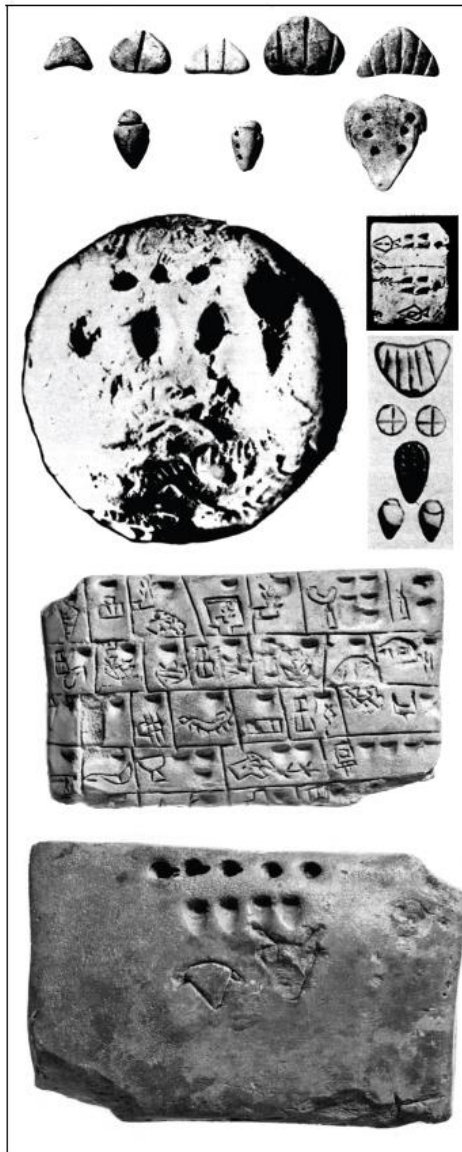

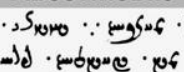
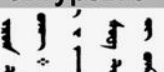
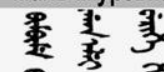
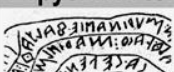
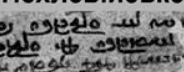
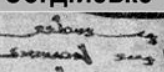
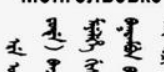
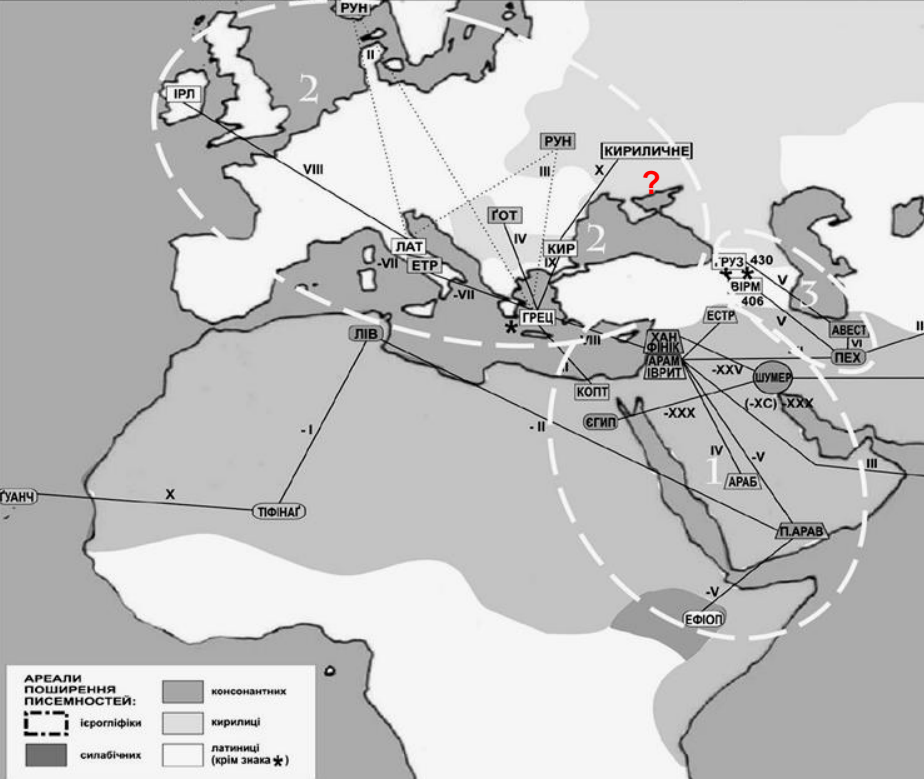

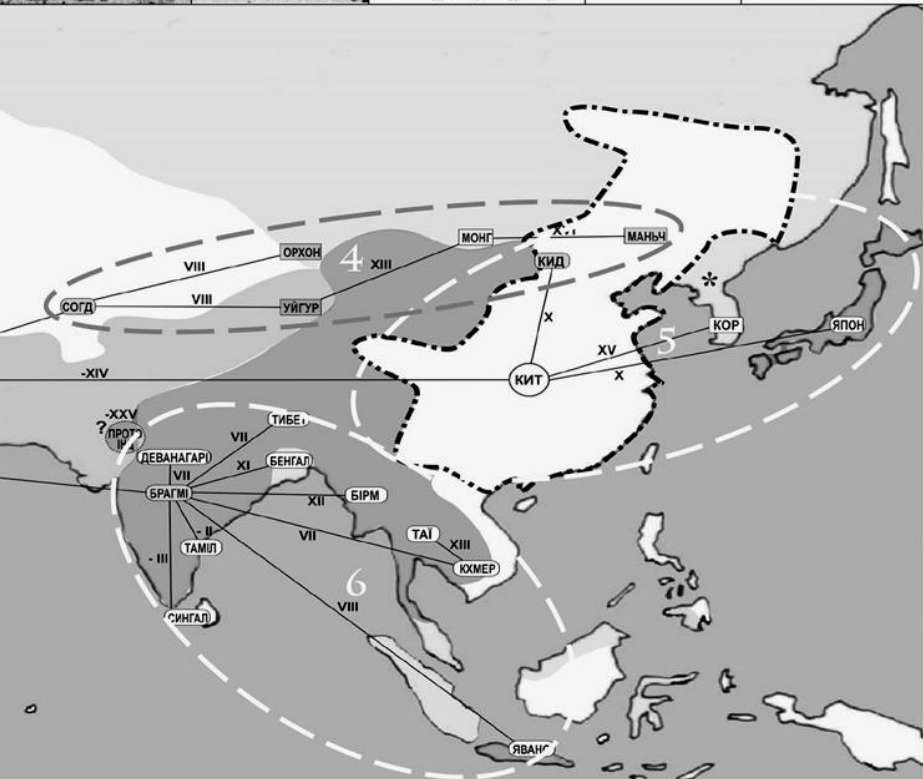
Рис. 6. Історична філіація систем письма і шість сучасних мовно-письмових регіонів світу (білі арабські цифри)

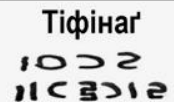
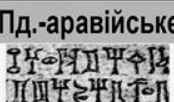

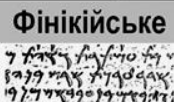

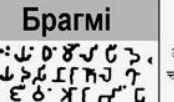
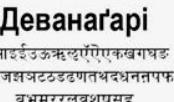
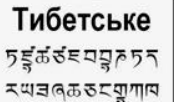
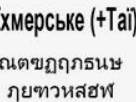
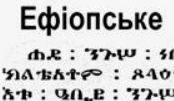
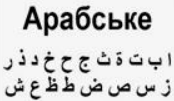
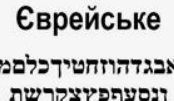
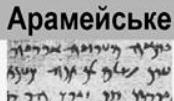
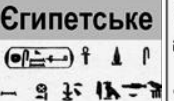
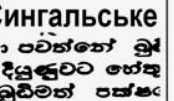
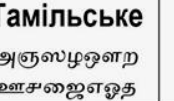
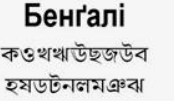
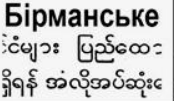
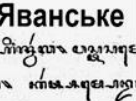
Ірландський ал. A B C D E F G H I J K L O N O P Q R S T U V X Y Z	Рунічний ал. 	Готський алф. 𐌵 𐌹 𐌺 𐌽 𐌾 𐌿 𐍀 𐍁 𐍂 𐍃 𐍄 𐍅 𐍆 𐍇 𐍈 𐍉 𐍊 𐍋 𐍌 𐍍 𐍎 𐍏 𐍐 𐍑 𐍒 𐍓 𐍔 𐍕 𐍖 𐍗 𐍘 𐍙	Кириличний ал. А Б В Г Д Е Ж З І ІІ Й К Л М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я	Грузинський ал. ა ბ გ დ ე ვ ზ თ ი კ ლ მ ნ პ რ ს ჯ უ ქ ჭ ღ ღვ ც ღძ	Авестійське 	Уйгурське 	Маньчжурське 	Корейський ал. 한글 ᄀ ᄁ ᄂ ᄃ ᄄ ᄅ ᄆ ᄇ ᄈ ᄉ ᄊ ᄋ ᄌ ᄍ ᄎ ᄏ ᄐ ᄑ ᄒ ᄓ ᄔ ᄕ	Хіраґана かきけこさしすせ そたちのはふるま ぬをれよ
Латинський ал. A B C D E F G H I J K L M N P Q R S T U V W X Y Z	Етруський ал. 	Грецький алф. Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω	Коптський ал. Ⲁ Ⲃ Ⲅ Ⲇ Ⲉ Ⲑ Ⲓ Ⲕ Ⲗ Ⲙ Ⲛ Ⲝ Ⲟ Ⲡ Ⲣ Ⲥ Ⲧ Ⲩ Ⲫ Ⲭ Ⲯ Ⲱ Ⲳ Ⲵ Ⲷ Ⲹ	Вірменський ал. Ա Բ Գ Դ Ե Ն Շ Ո Պ Ղ Ճ Յ Ծ Թ Վ Յ Ն Է Ո Ղ Վ Յ Ը Ն Ց Ի Փ Օ Ց	Пехлевійське 	Согдійське 	Монгольське 	Китайське 壹 貳 參 肆 伍 陸 七 八 九 十 廿 卅 肆 伍 陸 柒 捌 玖 拾 仟 佰 仟 佰 仟 仟 仟 仟 仟	Катакана アイウエオククココサシセソ タチツテトナニノハヒフヘホマ ミムメモヤヨリルレロフキヅ ランヅカ

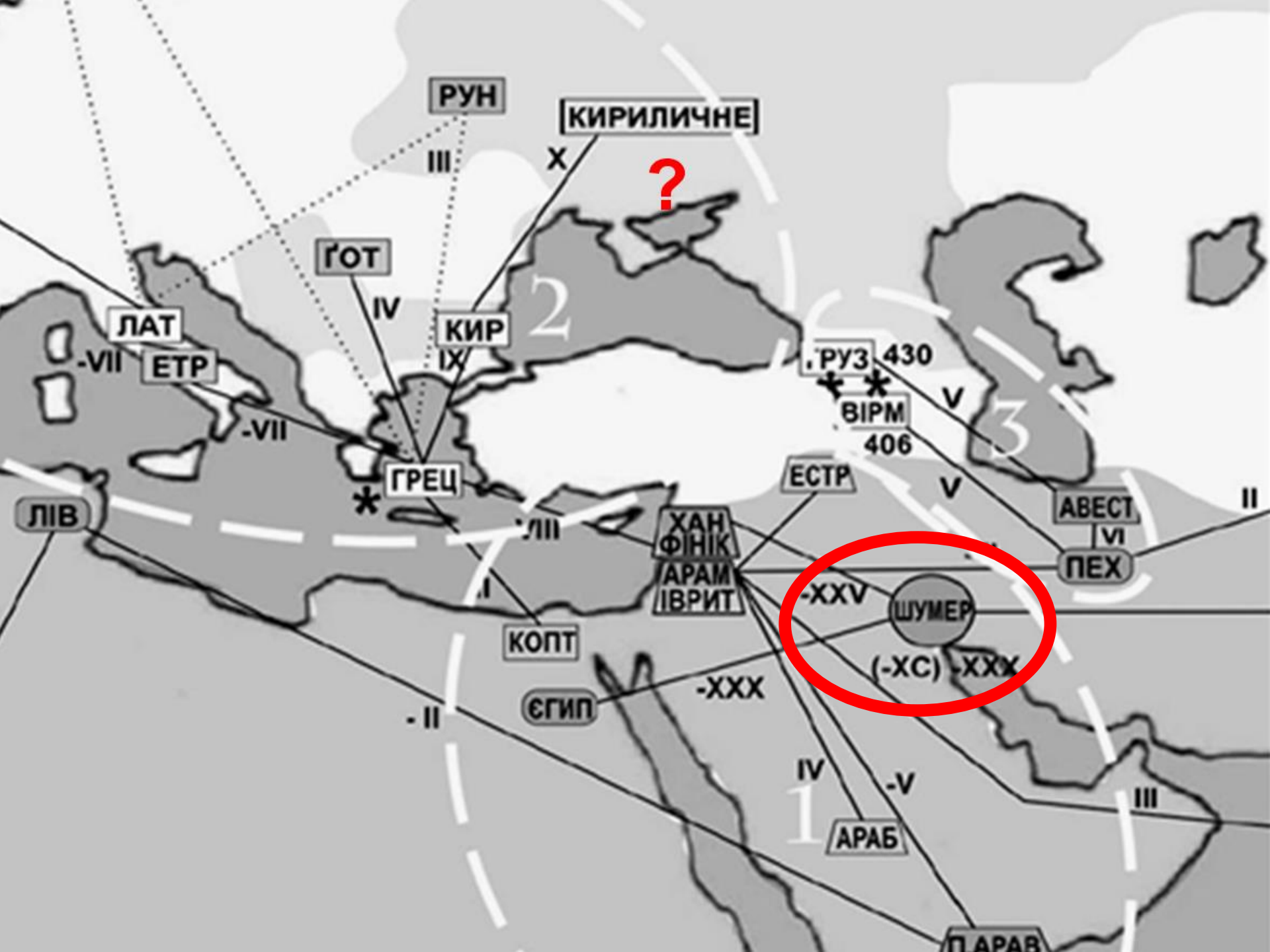

АРЕАЛИ ПОШИРЕННЯ ПИСЕМНОСТЕЙ:

- ієрогліфіка
- кірилиця
- латиниця (крім знака ☆)
- консонантик
- кірилиця
- латиниця
- силлабітик

Тіфінаґ 	Пд.-аравійське 	Естранґело 	Фінікійське 	Шумерське 	Палі 	Брагмі 	Деванаґарі 	Тибетське 	Кхмерське (+Таї)
Ефіопське 	Арабське 	Єврейське 	Арамейське 	Єгипетське 	Сингальське 	Тамільське 	Бенґалі 	Бірманське 	Яванське

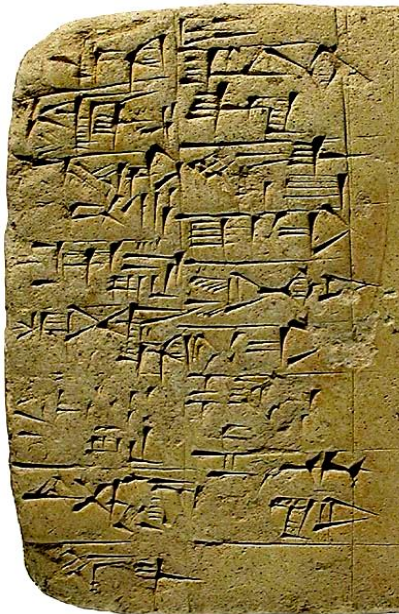
Аккадське **tup**, шумерське **dub**,
'глиняна табличка'; еламське
tuppi 'напис'

MS 3396

Instructions of Shuruppak, proverb collection. Sumer, ca. 2600 BC

- р. ДУБа
- ДУБана
- ДУБаневичі
- ДУБ'є
- ДУБно
- ДУБ'яги
- ДУБляни
- ДУБ'янщина
- ДУБшари
- ПідДУБне
- ПродУБіївка
- ЗаДУБина
- РидоДУБи
- ДУБогризівка
- ДУБмаслівка
- ДУБовиця
- ДУБовичі
- КозоДУБ
- ДУБов'язівка

MS 3396

Instructions of Shuruppak, proverb collection. Sumer, ca. 2600 BC

- Не купуй віслюка, що реве: надокучить тобі своїм ревом.
- Не роби криниці на своєму полі: через неї люди нашкодять тобі.
- Не кляни зятято: окошиться на тобі.
- Не бий селянського сина: він збудував тобі пристань і греблі.

- Дар слова – втіха розуму...
- Краденого не їж ні з ким. Бо поділяться з тобою кістками, а віддати змусять вола, ще й овечку.
- Не вибирай жінку на святі...
Срібло на ній позичене;
сережки на ній позичені.
Плаття на ній позичене;
сорочка на ній позичена.

**ПОВЧАННЯ
ШУРУППАКИ –
найдавніший у
світі зв'язний
текст, – 2600 р.**

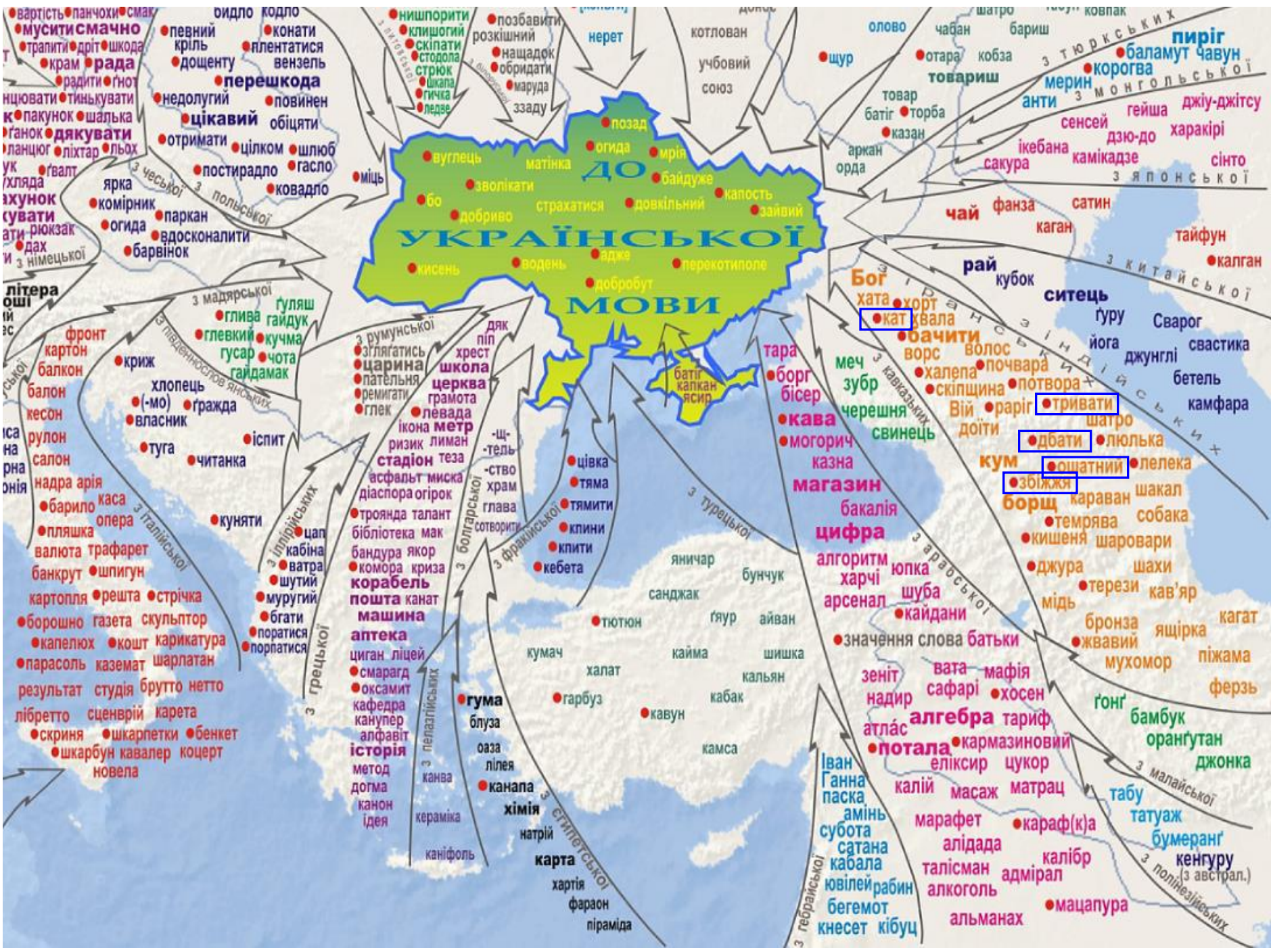
· 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎
· 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎
𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎
· 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎

Як Анкетіль Дюперон врятував забуте письмо Авести

𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎
aiwya- haratāča θrātāča gaēθanəm viśāne tē azəm varədayeni gaēθā
· 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎
nōit garəmō nōit vātō aotō bvaθ xšaθre mana nōit .-xštača
· 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎
ahurō yō azəm frabarəm zaya hē āaθ 'mahrkō nōit axtiš
· 𐬀𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎 7] 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎
asti yimō] .zaranyō.paēsim aštrəmča zaranaēnīm suwraḡm mazdā

[𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎]
[.xšaθrayā bərəθre]

6 / СИГНІФІКА

Історичні концепції

Рис. 5

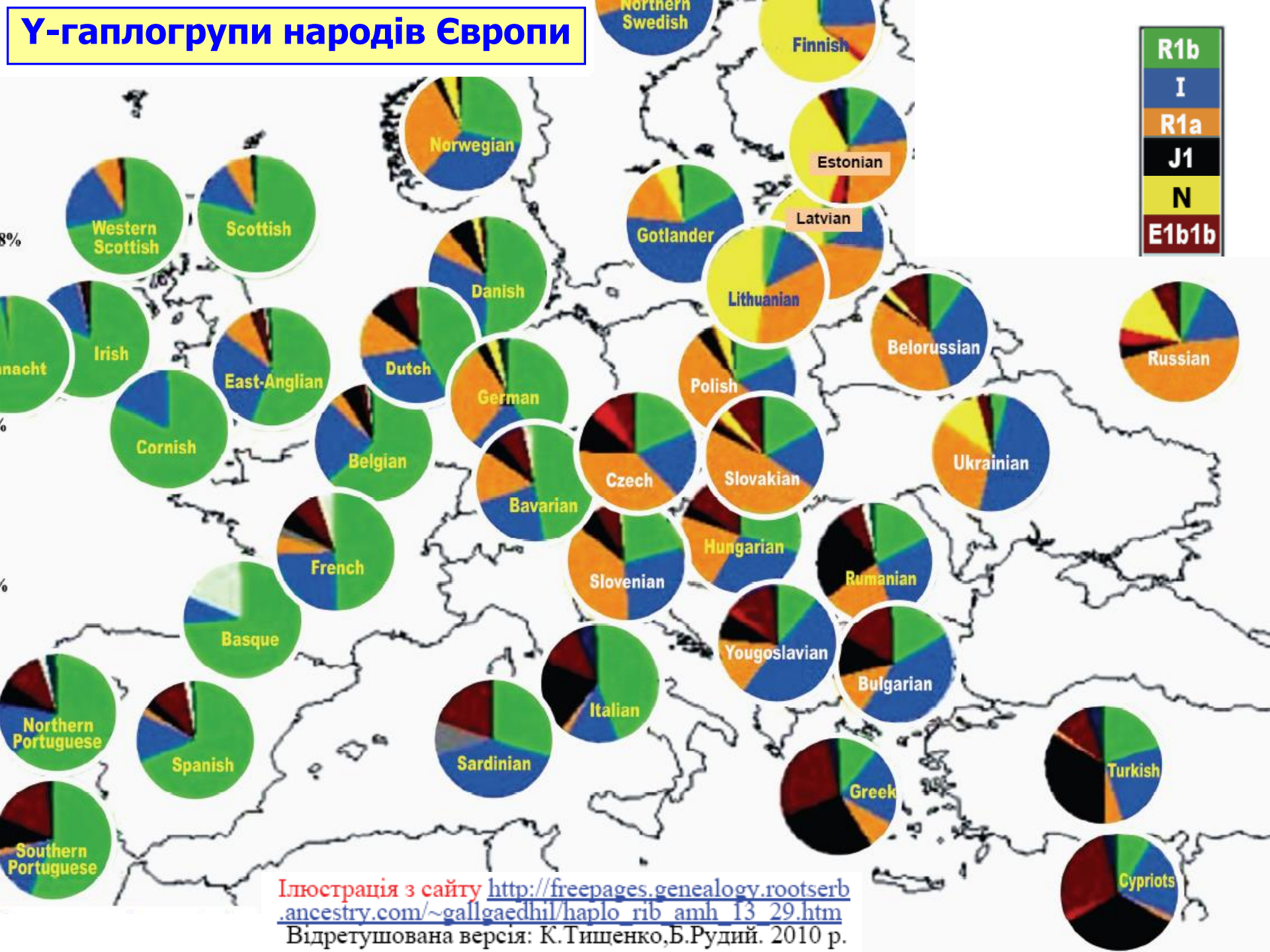
Відповідність Y-гаплогруп стратиграфії української топонімії та словника

[Тищенко 2006, 2007, 2009 з доповненнями]

	№	Час	Назва мовно-історичного пласту	Приклади	
				з топонімії	з лексики
	32	Від XIX ст.	Англіцизми, американизми	Мікротопоніми: Вокзал, Макдональдс, Мандарин-Плаза	трамвай, труси, ділер, брокер, хайтек, драйв, страйк, шоу-бізнес
	31	Від XVIII ст.	Росіянізми	Севєродонецьк, Утине, Ізобільне, Укропне, Переводчикове	вислуга, союз, котлован, промисловість, баранка, казначейство
	30	Від XVII ст.	Екзотизми	Мікротопоніми: кав'ярня, «Мокасини», бар «Суші»	томат, банан, ананас, шоколад, кокаїн, хінін, гамак, канібал
	29	XVI-XVIII ст.	Німецькі германізми	Асканія-Нова, Ленінталь, Блюменталь+, Лемберг+	дах, фах, льох, друк, рахунок, дякувати, мусити, рятувати, гвалт, смак, скарб, дріт
	28	XV-XVIII ст.	Валахизми	Репосул, Репедзел, Рипа, Стримба, Подішор, Фонтиняси	царина, г'ляг, зг'лягатися, [г'ерлига, флюєра, струнга, бербениця]
	27	XV-XVIII ст.	Полонізми	Кролевець, Свірж, Блотниця, Злочів, Янпіль, Садагура	певний, сідло, ковадло, простирадло, принаймні, шлюб, плентатися, виделка, обіцяти
	26	XIV-XVI ст.	Літуанізми	Кудрявець, Жавинка. ур. Кізючеве, Радивилів, р. Козупка (Рівн.)	жлукто, пелька, переішити, нишпорити, джиґун, [мешти], твань
	25	XIV-1475 р.	ґенуезькі італізми	Чепелі, Почапінці, Штомпелі, Конєва, Маркуші, Солдайя+, Чембало+, Джаліта+	скриня, шкарбун, барило, пляшка, стрічка, бенкет, кошт, решта; [бунація, тромонтан, бастуння]
	24	XIII-XVIII ст.	Татарські тюркизми	Крим, Бахчисарай, Татарбунари, Тахтаулове, Бези, Ташань, Кременчук, Манкермен+ (Київ)	чабан, отара, табун, аркан, торба, батіг, гарбуз, тюпюк, табір, харциз, орда, бугай, сарай, башлик, байрак
	23	XIII-XVII ст.	Мадяризми (угризми)	Яжберень, Сабадаш, Гайдош, Барвінкош, Керецьки, р. Реть	чота, хутір, кучма, гусар, гайдук, гуляш, [газда, легінь]
	22	від 988 р.	Візантійські грецизми	Херсон, Калагарівка, Македони, Вел. Лепетиха, Іркліів	грамота, ікона, дяк, миска, клюса, церква, мак, макітра, огірок, левада, піп, хрест
	21	IX-XIII ст.	Печенізько-половецькі тюркизми	Трул+, Варух+, Печеніжин; Курчиця, Кагарлик, Кічкас, Інгул, Ізюм	шатро, курган, ковпак, товар, лоша, бур'ян, яруга, булава, товмач
	20	840-920 р.р.	Скандинавізми	Данченки, Звенигород, Варяж, Случ, Світязь, Тиврів, Сураж, Автунічі, Шибириновка	щогла, стяг, кодола+, ночви, [гайстер], стерно, Олег, Ігор, трапити, цямрина
	19	VIII-XIII ст.	Арабські семітизми	Гайссин, Русава, Воропаїв, Кур'янці, Гоба, Тараща, Кафа, Солотвин, Хасанівка	майдан, шлях, хабар, мацапура, кубло, могорич, ракло, чумақ, [гарамія], значення слова батьки
R1a	18	VIII-IX ст.	Хозаризми	Козара, Чугуїв, Яготин, Чауси	козарлюга, тархан, рабин, субота, сатана
G	17	VII-XII ст.	Кавкасізми	Псло, Заньки, Лазьки, Ницаха, Ковердина Балка, Одаї	кунтуш, габардин, свинець, сковорода, кувалда, коверзувати, зграбно

R1a	18	VIII-IX ст.	Хозаризми	Козара, Чугуїв, Яготин, Чауси	козарлюга, тархан, рабин, субота, сатана
G	17	VII-XII ст.	Кавказизми	Псло, Заньки, Лазьки, Ницаха, Ковердина Балка, Одаї	кунтуш, габардин, свинець, сковорода, кувалда, коверзувати, зграбно
Q	16	VI-XIII ст.	Монголізми (гунські й пізніші)	Гуньки, Онут, Обарів, Коржі, Таборище, Тамановичі, Ображіївка, Баламутівка, Дорогожичі, р. Хорол	корогва, табір, жупан, холява, холошні, пан, каган (потім – чавун, пиріг, курінь, баламут, богатир), мерин
I1	15	II-VII ст.	Ґотизми	Танискава, Гутило, Щира, Сквиря, Десна, Рунівщина, Двина, Піскава	полк, князь, хліб, хлів, буква, дошка, серга, піст, щирий, потороча, потерча, очуняти, гаразд
	14	Від 102 р.	Латинизми	Домниця, Трояни, Римів+ (Буримка), Рими, Колибань, Колядин	цибуля, редька, оцет, глек, коляда, криж, поганий, цята
J2	13	Від –V ст.	Еллінізми	Ялта, Алушта, Сибилівщина, Педоси, Яловичі	комора, [колиба], шкопирта
	12	Від –V ст.	Фінікізми	Пуні+, Мохнач, Кинашеве, Молохів	кадка, мапа, геєнна, [пунечка]?
R1b	11	Від – I тис.	Кельтизми	Радоробель, Кимир, Нурове, ур. Британ	крівля, смерека, оборіг, корова, кінь, слуга, язик, ліки, бевзь, книга, щит, поневірятися, владика, мотика
I2	10	–VII/–IV ст.	Ілліризми	Карпати, Медобори, Бескид, р. Тибр, Іква, Горинь, Бреца	цап, чіп, шутий, муругий, борть, бгати, поратися, порпатися
	9	Від – I тис.	Праслов'янський шар	Тиманівка, Стир, Сян, Ірпінь, Селище	коса, сніп, пшениця, полоти, цілина, теля, сад, кожух, рукавиці, полотно, посуд, відро, човен
R1a	8	від – I тис.	Іранізми	Дніпро, Дністер, Прут, Ґорґани, Артополот, Стахорщина, Райки, Самара, Саки, Диканька, Гельмязів, Чемерівці, Артек	Бог, рай, дбати, тривати, жвавий, збіжжя, потвора, [хупавий], ґиґнути, шупити, заради, кат, темрява, [кацап], хата, гмиря, драби
I2	7	–XI/–VII ст.	Фракизми	Товтри, Сірет (2), Іртиця, Альта	цівка, тьяма, кпити, кебета, [гагілки]
G	6	від –II тис.	Кавк. пелагизми	Ттушебини, Банилів, Верем'я	зубр, осокір, олія, вино, шарпати
N	5	від –II тис.	Фінізми	р. Сож, Яха, Рандава, Любча, Либідь	дуб, сом, щука, щупак, щур, кволий, кульгати, кандиба
	4	від –II тис.	Балтизми	Желянь, Івот	сват, перст, ярчук, тесло, кий, вапно
	3	від –III тис.	Італізми (ц.-європ.)	Ромен, Ромни, Солучка	молот, горн, лівий, мана, говіти, господь
J1	2	від –III тис.	Аккадизми	Дубшари, Шаргород, Сапонівка, Шипіт, Щурі, Молохів, Шубранець	[шубравці]
J2	1	від –III тис.	Еламізми	Потутори, Тетильківці, Шешори, Умань, Хохітва, Хухра, Хохонів, Кизими	нишком, попо(ждати), хохол, кугут

Y-гаплогрупи народів Європи

Ілюстрація з сайту http://freepages.genealogy.rootserb.ancestry.com/~gallgaedhil/haplo_rib_amh_13_29.htm
 Відретушована версія: К.Тищенко,Б.Рудий. 2010 р.

**NUMERUS EQUITUM SARMATARUM
BREMETTENSIS GORDIANUS**

**N.EQQ.SARM.
BREMENN.
GORDIANI**

**ТОПОНІМІЧНА
ПРЕДИКАЦІЯ
“LANGHO ~
RibCHESTER”**

RibCHESTER

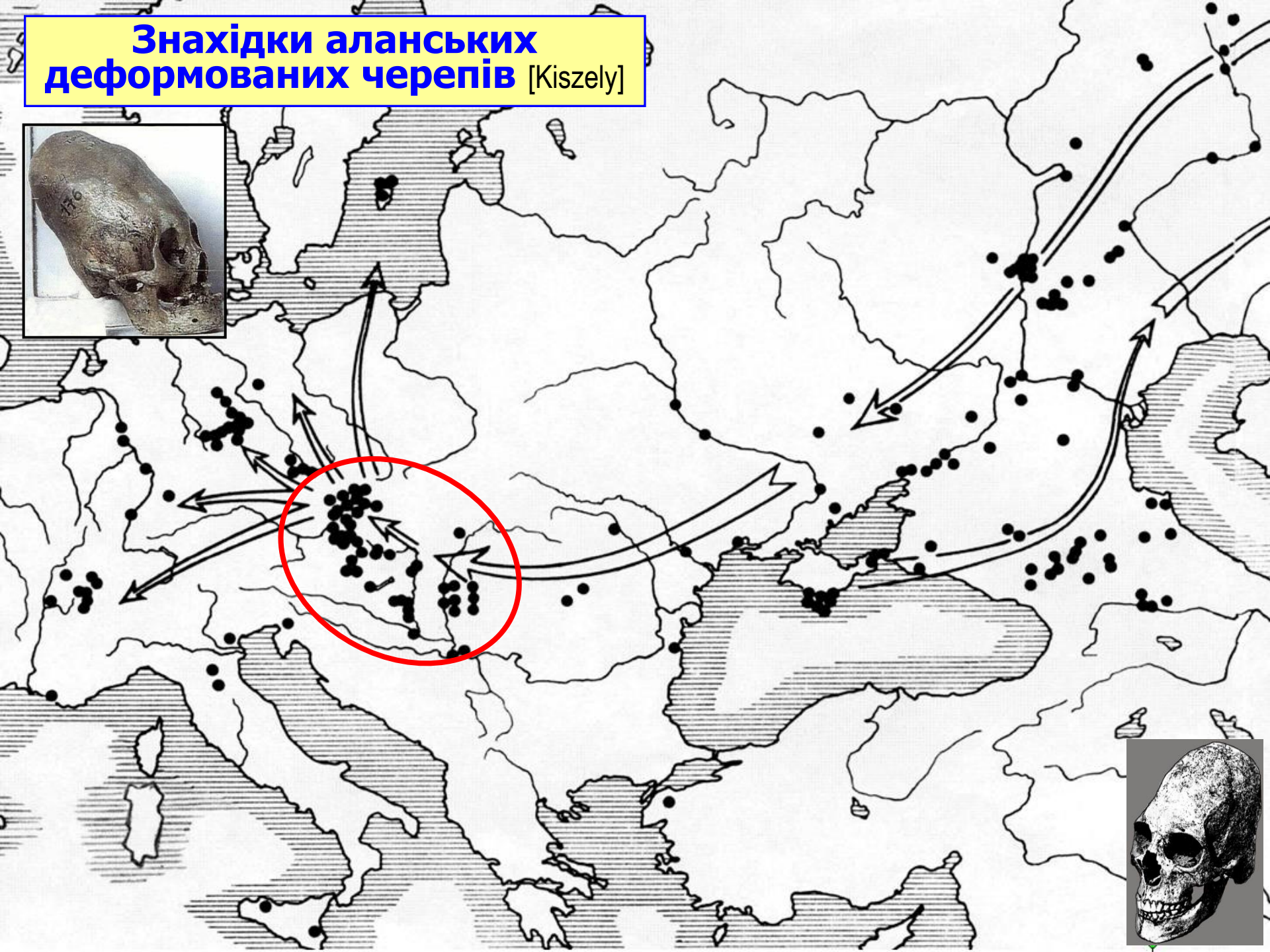
BREMENNACUM

LANGHO

alanicus?

**An inscription of A.D. 238-44 was set up in
Ribchester, Lancashire, England**

Знахідки аланських деформованих черепів [Kiszely]

алани-яси

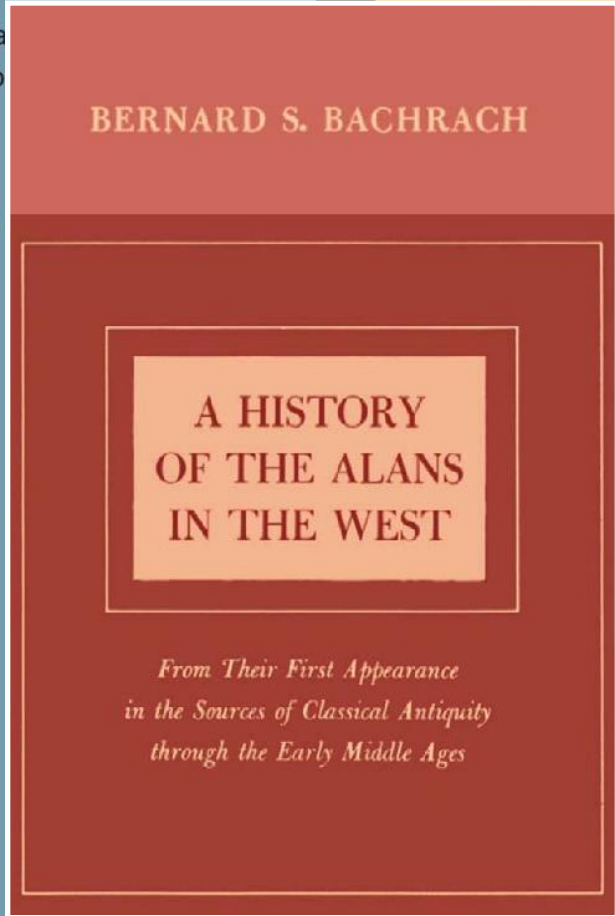
A History of the Alans in the West

From Their First Appearance in the Sources of Classical Antiquity through the Early Middle Ages

Bernard S. Bachrach

MINNESOTA ARCHIVE EDITIONS

EDITIONS • MINNESOTA ARCHIVE EDITIONS • MINNESOTA

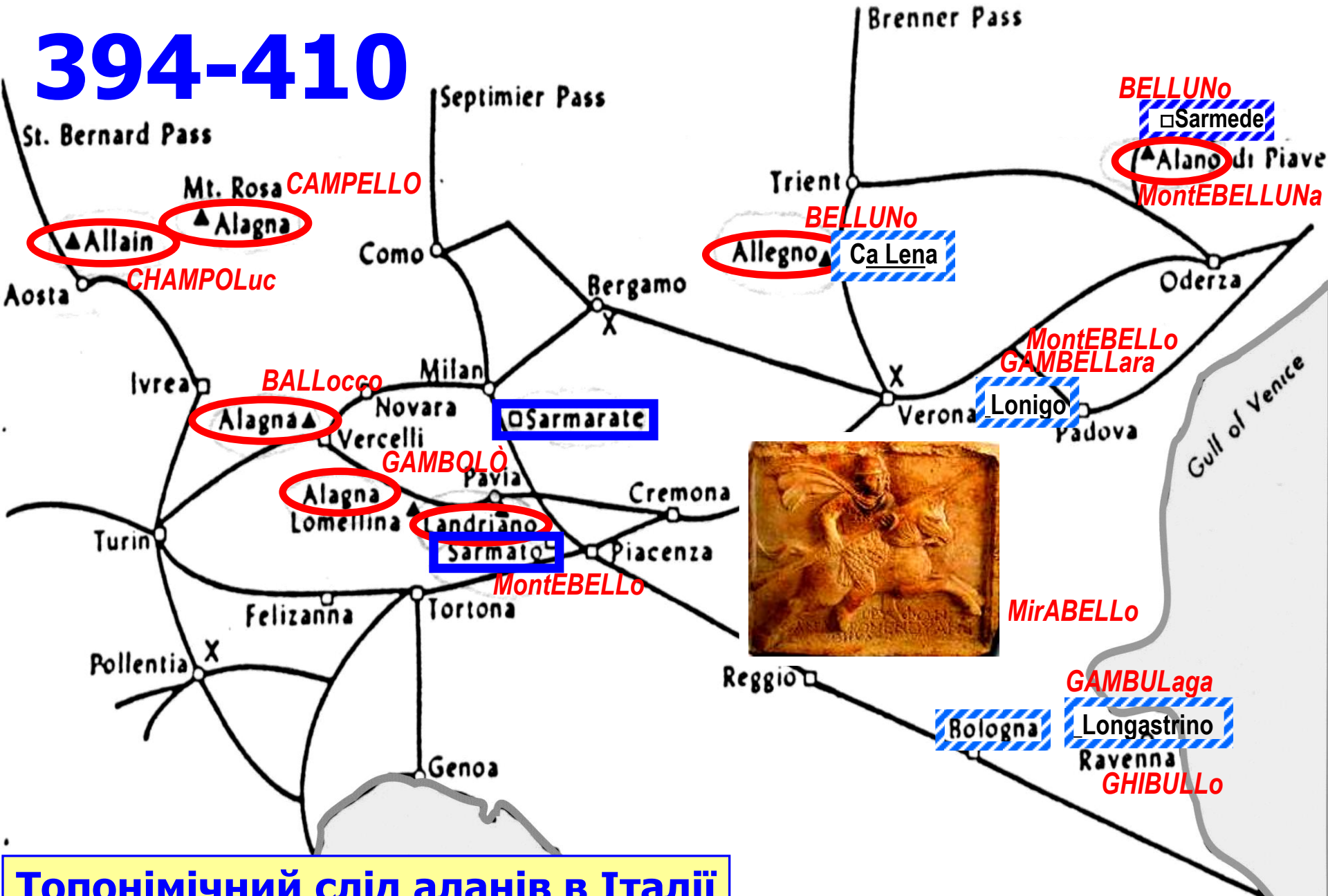
A HISTORY OF THE ALANS IN THE WEST

FROM THEIR FIRST APPEARANCE IN THE SOURCES OF CLASSICAL ANTIQUITY THROUGH THE EARLY MIDDLE AGES

Bernard S. Bachrach

394-410

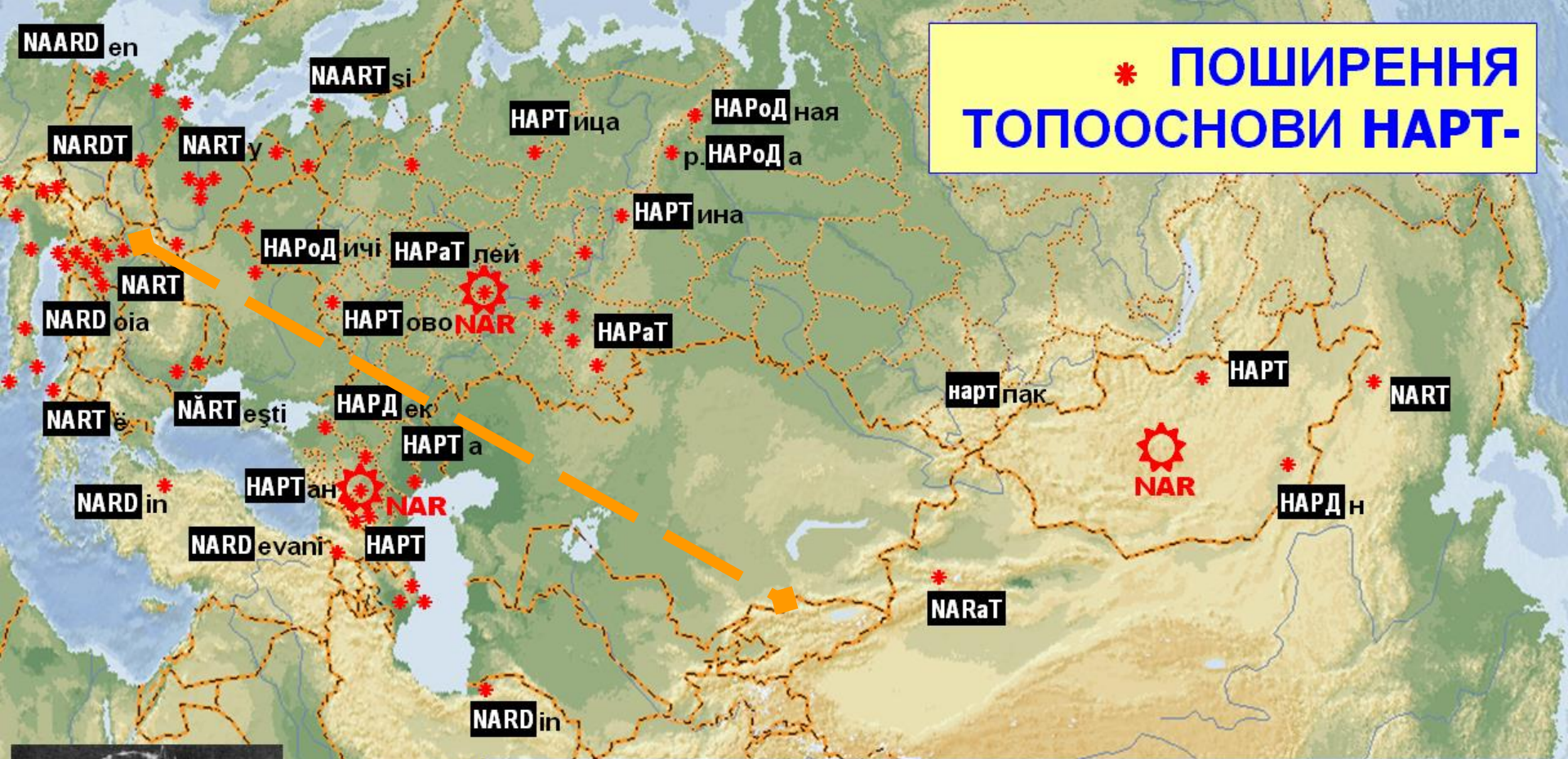

Топонімічний слід аланів в Італії
 Пошук до вихідних тем [Bachrach]
 топонімічної реми *hæmbal(on)

BELLONa (Caserta) → ~ fi. **Regi Lagni**
MontEBELLO (Pescara) → **Alanno**

* ПОШИРЕННЯ ТОПОСНОВИ НАРТ-

МОНГОЛЬСЬКА ЕТИМОЛОГІЯ СЛОВА НАРТ

Среди аланских певцов могли быть двуязычные, владеющие и аланским и монгольским языками, и в этих условиях использование монг. *para* в наименовании *Nar-tæ* „дети Солнца“ было вполне возможно; *par* служило как бы фольклорным названием солнца в отличие от обычного (иранского) *xar* | *xor*. Аналогичную картину находим в чувашском (новобулгарском). Обычное название солнца в этом языке *xěvel*. Но в фольклоре употребительно заимствованное из монг. *par*: *par rek xěrlě xěrsem* „как солнце, красные девушки“; ср. чув. *par-tăvan*, казан. *par-tuγan* ‘святки’, буквально „рождение (*tăvan*, *tuγan*) солнца

6 / СИГНІФІКА

Історичні концепції

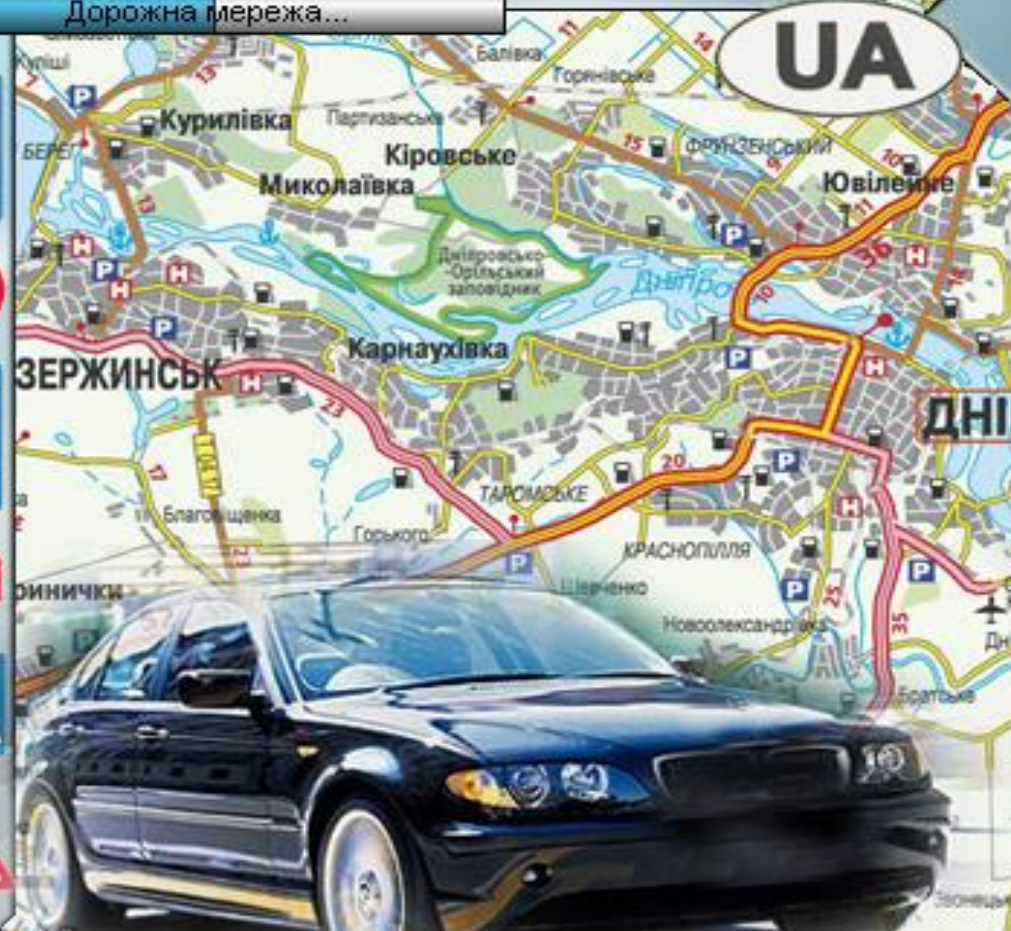

- **"Суверенність мислення здійснюється [не інакше, як] в людях, що мислять вкрай несуверенно, а пізнання – в ряді відносних заблуджень"**
/Енгельс, В145/.

УКРАЇНА АВТОДОРОЖНЯ

Дорожна мережа...

UA

ЕЛЕКТРОННА

БІЗНЕС

КАРТА

ТОВ "ТрансНавіком"

www.transnavi.com

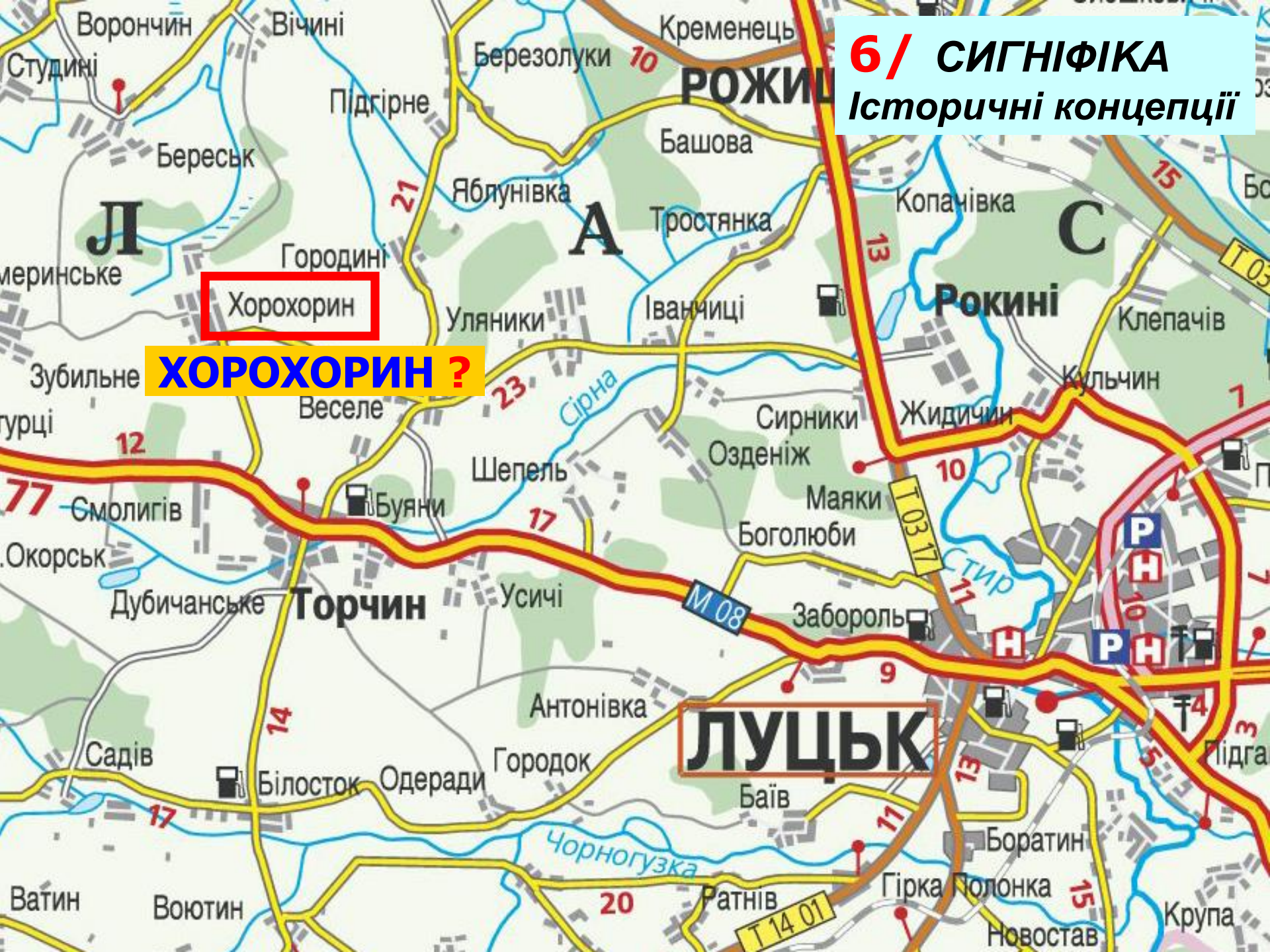

6 / СИГНІФІКА
Історичні концепції

Хорохорин

ХОРОХОРИН ?

ЛУЦЬК

Причина помилки – незнання кращого (Демокрит)

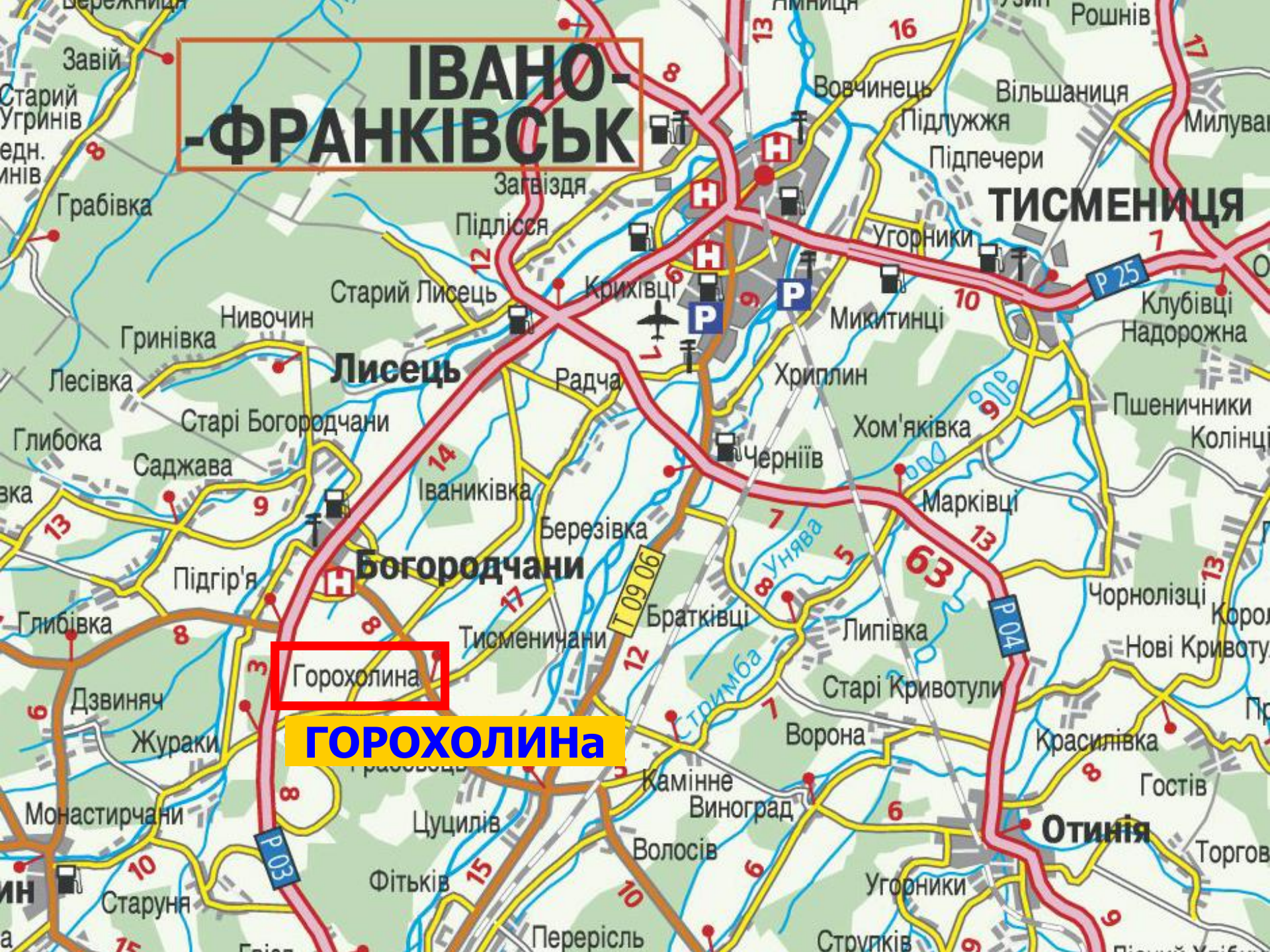
хорохóриться — Хорс

267

хорохóриться, *хорохóря* «тот, кто хорохорится», наряду с *ерохóриться* — то же, под влиянием слова *ерóха* «упрямец, спорщик», *ерóшиться*. || Первонач. *хогхог-, по-видимому, исконнослав. (Торбьёрнссон 2, 28), но едва ли связано чередованием гласных с *шершáвий*, *шорох*, вопреки Ильинскому (ИОРЯС 20, 4, 173). Разумеется, не от названия столицы монголов Каракорум, вопреки Голубинскому у Горяева, Доп. I, 53. Ср. *хорхóра*,

Фасмер, IV, 267

ІВАНО- ФРАНКІВСЬК

ТИСМЕНИЦЯ

Лисець

Богородчани

Горохолина

ГОРОХОЛИНА

Отишя

File Edit Favorites Help

Features

Eastern Europe | Europe

Read Article Map Legend Map Customizer

Search: dondasovo

Best Matches (0)

Articles (0)

Photos & More (0)

Web Links (0)

Dictionaries (0)

Maps (16)

Dondasovka, Poltava, Ukraine

- Dondukovo, Montana, Bulgaria
- Donouso, Burkina Faso
- Donuaso, Ghana
- Dandaloo, New South Wales, Australia
- Dongosso, Mali
- Donje Osovo, Serb Republic, Bosnia and Herzegovina
- Doda Saho, Punjab, Pakistan
- Domodedovo, Moskva, Russia
- Domodedovo Airport (airport), Russia
- Domodossola, Verbano-Cusio-Ossola, Piedmont, Italy
- Don Bosco, Buenos Aires, Argentina
- Dontsovo, Stavropol, Russia
- Doña Santos, Burgos, Castilla y León, Spain
- Dondolo, Eastern Cape, South Africa

Comprehensive

Political

Physical Features

Statistical

Earth By Day

Earth At Night

Tectonic

Ecoregions

Climate

About this Map

0 mi 50 100 150 200

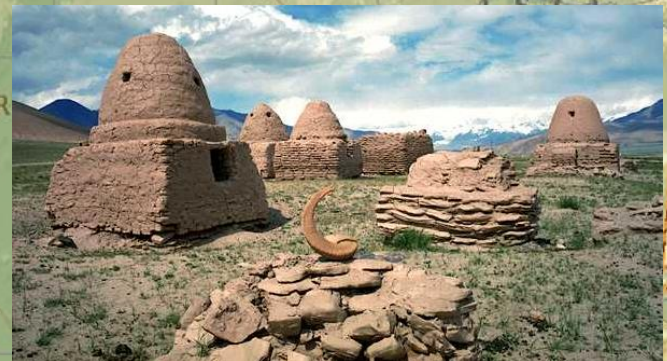
Пуск SE A3 USB 6... J:\Map of Ki... Етюд про м... Етюд про м... Microsoft E... 19)458-479 -... Україна авт...

EN

18:17

Пошукова система атласу MICROSOFT ENCARTA (база даних – 1 700 000 топонімів)

6 / СИГНІФІКА Історичні концепції

Jenish Ch...
Pik Pob...
7439 m

Earthen Tombs Along Silk Road

The Silk Road was an ancient trade route linking China and Rome. The road, which stretched nearly 6000 km (4000 mi), was used extensively by silk traders and other merchants beginning around 100 BC. Pictured are earthen tombs along the Karakoram Highway, a modern road from Pakistan to China that follows the ancient Silk Road.

Encarta Encyclopedia

6 / СИГНІФІКА Історичні концепції

6 / СИГНІФІКА Історичні концепції

- "Сила наших переконань не доводить їхньої правильності" /Лок/ (*Mastowscy*, 286), а тому **за певних обставин "перешкодою стає не те, чого ми не знаємо, а те, що знаємо"** /Бернар, Б15/.
- Натомість "нерідко науковці з чужих галузей дають плідні думки — бо через менший обсяг знань з предмета їхні асоціації відмінні від второваних авторитетними фахівцями" /Вейнберг, Р180/.
- Цим пояснюється той дивний факт, що "чимало вчених не мали системної освіти в тій галузі, де зробили свої найбільші відкриття: Пастер, Мечников, Гальвані" /*Beweridge*, 14/.
- Це так званий "парадокс фахівця-ділетанта" /Жариков/. В. Оствальд навіть радив науковцям **десь посеред кар'єри радикально змінити галузь діяльності** /цит. за: *Beweridge*, 288/.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ • ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ • ЛІНГВІСТИЧНИЙ МУЗЕЙ
ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА ІМЕНІ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО НАН УКРАЇНИ

ТОПОНІМІКА
І КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ
МЕТОД К.М.ТИЩЕНКА

LA TOPONYMIQUE
ET LA MÉTHODE CONTEXTUELLE
DE K.M.TYŠČENKO

Міжнародна міжгалузева конференція
La conférence internationale interdisciplinaire
Київ, 20 квітня 2012 р. • Kyiv, le 20 avril 2012

http://www.visnyk/59_2013/59_2013_zmist_ukr.htm

УДК 811.411.21'373.7 : 82 – 84 (100=1/=9)

НАУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ЗМІСТ МЕТОДУ ТОПОНІМІЧНОГО КОНТЕКСТУВАННЯ

Володимир Пащенко

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
кафедра земельного кадастру,
вул. Доброхотова 3/102, Київ, Україна, 03142
тел. (044) 424 62 11, e-mail: cad@i.com.ua*

У статті досліджено сутність опрацьованого професором К. Тищенком методу топонімичного контекстування, зокрема його дослідну роль, алгоритмічний зміст, наукові дослідні складові, метатеоретичне забезпечення і результативність цього методу.

Ключові слова: метод топонімичного контекстування, топоніміка, етноісторія.

Предметні й авторські спектри досліджень топонімії та місце в них доробку професора К.М.Тищенка. Предметні спектри знань у топонімичних дослідженнях звичайно сполучають кілька груп вихідних конкретно-наукових складових. Це мовознавчі, етнологічні, історичні, географічні, природокористувальні дослідні складові знання. Науковці вживають їх по-різному, в міру індивідуальної обізнаності й можливостей.

- *В історичних дослідженнях результати людської діяльності виявляються наслідками перетину різних діяльнісних зв'язків...
Історичне пізнання реконструює історичні події і ситуації [НФЕ, II, 178]*

К. ТИЩЕНКО

МОВНІ КОНТАКТИ:
СВИДКИ ФОРМУВАННЯ
УКРАЇНЦІВ

КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО

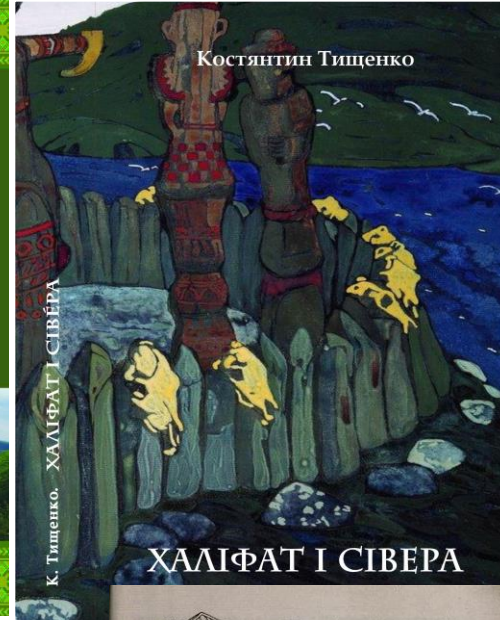
ІТАЛІЯ І УКРАЇНА:
ТИСЯЧОЛІТНІ
ЕТНОМОВНІ КОНТАКТИ

КИЇВ - 2008

КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО

ІНШОМОВНІ
ТОПОНІМИ
УКРАЇНИ

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ
СЛОВНИК-ПОСІБНИК

КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО

ХАЛІФАТ І СІВЕР

КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО

ПЕРСЬКА САТРАПІЯ
НАД ДНІПРОМ:
ТОПОНІМІЧНІ
КОНТЕКСТИ

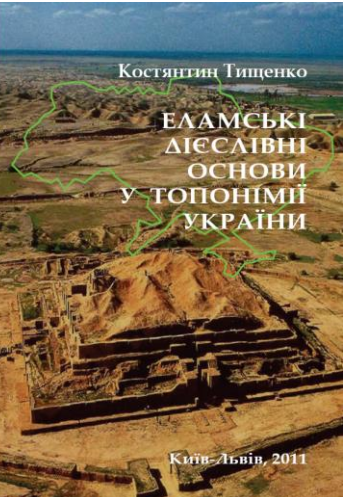
Київ, 2012

2000 сторінок у 6 книжках і 4 брошурах – сходинки до топонімічної історії України

КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО

АР АБСЬКІНІ
П А А С П
ТОПОНІМІ
УКРАЇНИ

КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО

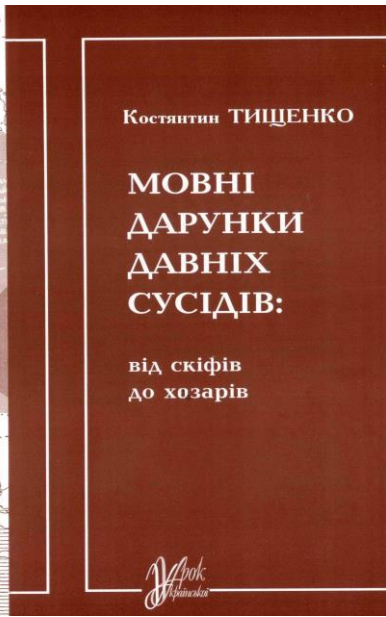
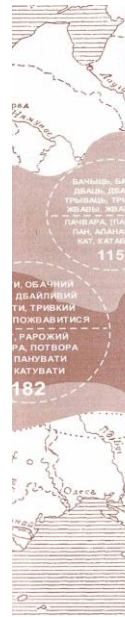
ЕГІПТСЬКІ
ДІЄСЛІВНІ
ОСНОВИ
У ТОПОНІМІ
УКРАЇНИ

Київ-Львів, 2011

КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО
ЕТНОМОВНА
ІСТОРІЯ
ПРАДАВНОЇ
УКРАЇНИ

Київ-2008

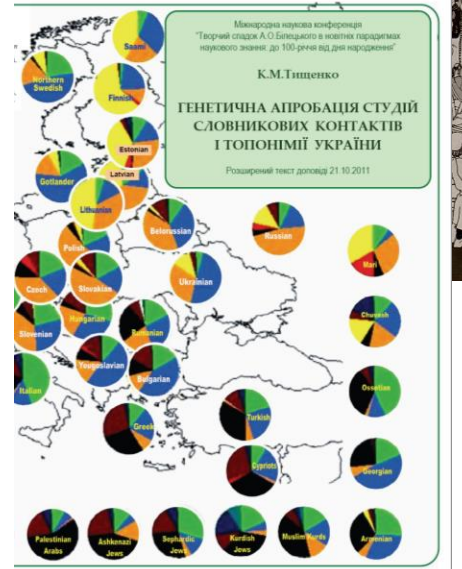

КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО

МОВНІ
ДАРУНКИ
ДАВНІХ
СУСІДІВ:

ВІД СКІФІВ
ДО ХОЗАРІВ

Львівська

- ***Взаємодія – це causa finalis (кінцева причина) усіх речей. Ми не можемо піти далі пізнання цієї взаємодії саме тому, що позад неї нічого більше пізнавати [ДП, 211]***

Література

- Б – *Борохов Э.* Энциклопедия афоризмов. — М., 1999
- *Боднар С.М.* Етномовна специфіка арабських ділових паперів. Авт. канд. дис. — К., 1998.
- *Боно Э. де.* Рождение новой идеи. — М., 1976.
- В – *Воронцов В.* Могущество знания. — М., 1979.
- ДП – *Енгельс Ф.* Діалектика природи. — К., 1972.
- *Жариков Е.С.* Научный поиск. — К., 1966.
- *Жилко Ф.Т.* Нариси з діалектології української мови. — К., 1966.
- *Жик М.О.* Етномовні складники лексику малагасійської мови. Авт. канд. дис. — К., 2014.
- *Крикониук К.М.* Формальна морфологія питомих засобів словотвору сучасної перської мови. Авт. канд. дис. — К., 2014.
- *Максимів О.Й.* Етноспецифіка лексичної системи перської мови (на матеріалі публіцистичного стилю). Авт. канд. дис. — К., 2012.
- НА – Афоризмы / Сост. Т.Г. Ничипорович. — Минск, 1999.
- НФЕ – Новая философская энциклопедия. — М., 2006.
- *Общее языкознание. Методы лингвистических исследований.* — М., 1973.
- *Пащенко В.М.* Науково-пізнавальний зміст методу топонімичного контекстування// Вісник Львівс. ун-ту. Серія філологічна. Вип. 61. — Львів, 2014. — С. 21-37.
- Р – *Регирер Е.И.* Развитие способностей исследователя. — М., 1969.
- *Рахно М.Ю.* Слов'янсько-скандинавські відповідності епічних текстів (лексика, семантика, стилістика). Авт. канд. дис. — К., 2014.
- С – *Селье Г.* От мечты к открытию. Как стать ученым. — М., 1987.
- *Степанов Ю.С.* Методы и принципы современной лингвистики. — М., 1975.
- *Тищенко К.М.* Метатеорія мовознавства. — К., 2000.
- *Тищенко К.М.* Основи мовознавства. Системний підручник. — К., 2007.
- *Трубачев О.Н.* Об этимологических словарях славянских языков // Вопр. язык., 1957. № 5. — С. 67.
- ЭСЮФ – Энциклопедический словарь юного филолога/ Ред. В.М.Панов. — М., 1984.
- *Beweridge W.I.B.* Sztuka badań naukowych. — Warszawa, 1960.
- http://www.visnyk/61_2014/61_2014_zmist_ukr.htm
- М – *Masłowski D., W.* Księga aforyzmów świata. — Kęty, 2000.
- *Tyschenko K., Rudyj B.* A Frequency Dictionary of Finnish Word Building // Organization and Development of Digital Lexical Resources. MONDILEX Second Open Workshop. Kyiv, Ukraine, 2-4 February, 2009. Proceedings. — К., 2009. — P. 85-87.